

Gagnleg málöggn

Höskuldur Þráinsson
Háskóla Íslands

Málvísindakaffi 22. febrúar 2019

Markmið

Markmiðið er að segja frá ýmsum málögnum sem hefur verið safnað á undanförunum áratugum fyrir rannsóknarstyrki (einkum gegnum RANNÍS) og svara einkum eftirtöldum spurningum:

- hvert var markmið rannsókna?
- hvaða gögn eru þetta?
- hversu umfangsmikil eru gögnin?
- í hvaða formi eru gögnin varðveitt?
- hvernig hafa gögnin verið nýtt?
- hvernig er best að ganga frá þeim svo þau nýtist sem best í frekari rannsóknum?

Skipulag

1. Yfirlit yfir gagnasöfnin (aldur, magn, eðli, form ...), tengsl þeirra við önnur aðgengileg gagnasöfn og nýtingu þeirra til þessa:
 - **RÍN** („Rannsókn á íslensku nútímamáli“)
 - **Íslenska tilbrigðaverkefnið** („Tilbrigði í íslenskri setningagerð“)
 - **Færeyska: Samanburður norrænna eyjamála og Færeyska tilbrigðaverkefnið** („Tilbrigði í færeyskri setningagerð“)
 - **RAUN** („Málbreytingar í rauntíma í íslensku hljóðkerfi og setningagerð“)
 - **MMMS** („Mál, málbreytingar og menningarleg sjálfsmynd“)
2. Framtíðin:
 - Hvar og hvernig er best að varðveita gagnasöfnin svo þau verði sem nýtilegust í framtíðinni?

Rannsókn á íslensku nútímamáli 1980 o.áfr.

- Markmið:
 - Kortlagning á helstu einkennum íslensks framburðar.
 - Rannsókn á tilbrigðum í framburði og þróun þeirra: Hvað ræður þróun framburðar (málfræðilegir þættir, félagslegir þættir ...)?
- Styrkir frá Vísindasjóði, Rannsóknasjóði Háskólans og fleirum
- Verkefnisstjórar Kristján Árnason og Höskuldur Þráinsson
- Viðtöl tekin við um það bil 3.000 þáttt. um allt land
 - sérstök áhersla á unglinga og fólk milli 50 og 60 (BG-kynslóðin)
 - myndalisti og lestextar notaðir til að fá fram framburð á völdum hljóðum og hljóðasamböndum (+ lýsing á korti)
 - hlustað á upptökurnar og framburður greindur miðað við valdar breytur (raddaður framburður, harðmæli, *hv*-framburður, vestfirskur einhljóðaframburður ..., sbr. síðari glæru)
 - breytur kóðaðar og gögnin slegin inn í tölvu (SPSS)

Gögn sem eru varðveitt:

- frumgögnin (myndirnar, textarnir, kortin ...)
- sjálfar upptökurnar sem hafa verið færðar í stafrænt form (styrkir frá Rannsóknasjóði Háskólans – upphaflegu spólurnar eru líka til)
- valdar (= dæmigerðar) upptökur á svæðinu *mállýskur.is* (samþykki þátttakenda)
- upptökur sem hafa verið snyrtar til (MP3-form) með einhvers konar „birtingu“ í huga (a.m.k. 52 nafnlausar upptökur af þessu tagi, 6 af hverju svæði, jöfn aldurs- og kynjaskipting)
- breytulýsingarnar
- úrvinnslumöppurnar
- tölfræðileg gögn á SPSS-formi (hægt að flytja þau yfir í ýmis önnur tölfræðiforrit og vinna með þau þar ef vill)

Úr breytulýsingu:

- A: raddaður framburður á /ð, l, m, n / á undan /p, t, k/:
- óraddaður framburður [slegið inn sem 1]
 - + raddaður framburður [slegið inn sem 2]
- A1 = *ðk* (raddað *ð* í orðum eins og *maðkur*)
- A2 = /m, n/ + /p, t, k/ (raddað nefhljóð í *stampur, vanta, banki, banka...*)
- A3 = /l/ + /p, k/ (raddað *l* í *stelpa, kjálki, stúlka*)
- A4 = *lt* (raddað *l* í *lt*-samböndum, t.d. *bolti, mælt*)
- A5 = ofvöndun (raddað *l* á undan t þar sem það á ekki heima, t.d. *sulta, salt, piltur*)
- ...
- C: harðmæli (fráblástur /p,t,k/ á eftir löngu sérhljóði):
- = linmæli (*api* með *b*-hljóði, *ata* með *d*-hljóði)
 - ? = millihljóð (ógreinilegt harðmæli) [slegið inn sem 1,5]
 - + = harðmæli (greinilega fráblásin lokhljóð)
- C1 = linmæli/harðmæli (*api, ata, aka*)
- C2 = ofvöndun (t.d. fráblásið lokhljóð í *stúdent*)

RÍN (og síðar **RAUN**)

Framburðarbreyturnar (um 25 í allt)

Framburðarbreytur sem Björn Guðfinnsson kannaði:

- raddaður framburður, harðmæli, *rn-,rl-*framburður, *hv-*framburður, vestfirskur einhljóðaframburður, *ngl-*framburður, skaftfellskur einhljóðaframburður, *bð-,gð-*framburður, *rd-,gd-,fd-*framburður, flámæli

Aðrar framburðarbreytur:

- hljóðgildi sérhljóða, **höggmæli**, afbrigðilegur aðblástur, lengd sérhljóða og samhljóða, brottfall önghljóða, samlögun nefhljóða, **ks-framburður**, brottfall áherslulausra atkvæða, **vestfirsk áhersla**, önghljóðun nefhljóða, brottfall nefhljóða, röddun önghljóða á undan órödduðum hljóðum, **tvinnhljóðsframburður (*tjald*)**, **munnopnun lokhljóðsins í /pn/-samböndum (*opna*)**, **skammstafanaáhersla (*DV* vs. *KR*)**, ***r*-brottfall á undan greini sem hefst á *n* (*hundarnir*)**

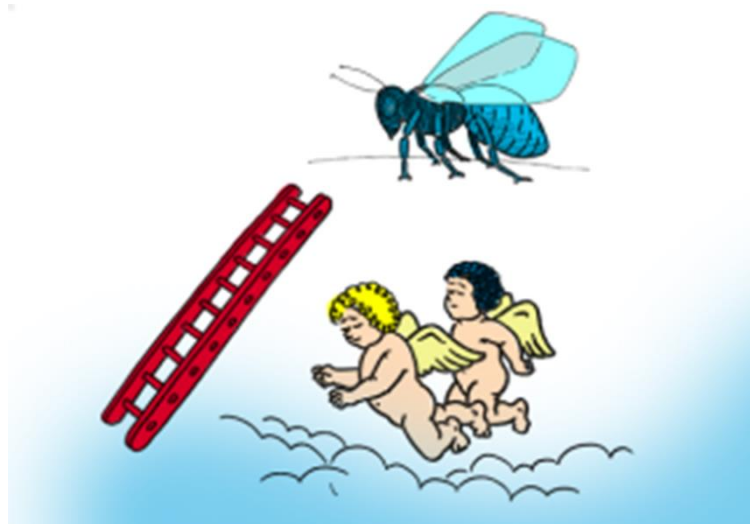

RÍN (og síðar RAUN)

Félagslegar breytur og afstöðubreytur:

- aldur, kyn, uppalinn (líka foreldrar), dvalist annars staðar, menntun (líka foreldra ef um grunnskólanema var að ræða), starf (líka foreldra ef um grunnskólanema var að ræða), húsnæði...;
- hvaða útvarpsstöð/sjónvarpsstöð mest notuð, hver er afstaða til tökuorða, er orðaforði landshlutabundinn (dæmi), er orðaforði aldursbundinn (dæmi), hvaða orð notarðu mest: *tölvupóstur/meil, heyrnartól/heddfónar, leigubíll/taxi, rafhlaða/batterí*; hvar er besta íslenska töluð, hvaða starfsstétt talar best mál, geturðu nefnt dæmi um ranga málnotkun ...

Dæmi um myndir:
fluga, stigi, englar

Dæmi um texta: *Norðurlandsmót* (**rautt = ofvöndun**)

*Margir **unglingar** **iðka** íþróttir. Sumir eru í **handbolta** eða **fótbolta**, aðrir kasta **kringlu** eða varpa kúlu. En það er ekki bara **ungt fólk** sem reynir að **liðka** sig í íþróttum. **Gamalt fólk** reynir til dæmis að busla og **skvampa** í sundlaugunum. Það er víst líka **hollt**.*

*Í fyrra **höfðu Akureyringar sent** harðsnúið lið á Norðurlandsmót. Margt **benti** til að þeir yrðu **langt** á undan öðrum í stigakeppninni enda **gortuðu** þeir óspart. Hins vegar **vantaði** marga hjá Skagfirðingum og þeir **höfðu** varla nema **hálf** lið. Þeir **gátu samt hælt** sér af því að Páll frá **Álftagerði** ...*

Dæmi um SPSS-gögn úr RÍN: Eyjafjarðarsýsla – bakgrunnsbreytur

thattak	bg	kyn	faedar	heimili	uppalinn	dvalist	f_uppal	m_uppal	starf_f	starf_m	starf	menntun	husnaedi
xa01	1	2	1928	6300	6500	2	6500	6500	9	9	9	9	9
xa10	1	1	1964	6502	6500	0	6500	6200	2	0	0	9	1
xa100	1	2	1942	6200	6200	2	6200	6200	3	0	3	2	1
xa101	1	1	1948	6200	6200	1	6200	6200	1	0	1	2	1
xa102	1	2	1960	6200	5000	2	6200	5000	2	3	0	3	1
xa103	1	1	1956	6200	6200	2	6200	6200	4	1	2	3	1
xa104	1	1	1930	6200	6500	2	6500	5700	2	0	4	3	1
xa105	2	1	1929	6200	6500	1	6500	4600	4	0	4	3	1
xa106	1	1	1952	6200	6500	2	6500	5700	4	0	5	3	1
xa107	1	1	1900	6200	6500	1	6500	6500	2	0	2	1	1
xa108	1	2	1939	6200	6500	2	6500	5700	1	0	1	2	1
xa109	1	1	1913	6200	6500	1	5700	5700	1	0	1	1	1
xa11	1	2	1971	6502	6500	0	6500	6200	2	0	0	1	1
xa110	1	1	1961	6200	6500	2	4500	6500	1	0	0	4	3
xa111	1	2	1938	6200	6500	2	6500	6500	1	0	1	1	1
xa112	1	1	1956	6200	6500	1	6500	5700	4	0	3	3	1
xa113	1	2	1960	6505	6500	0	6500	6700	2	0	0	2	1
xa114	1	2	1939	6505	6500	0	6500	6500	5	0	3	1	1
xa115	1	2	1919	6505	6500	0	6500	6500	2	0	0	2	1
xa116	1	1	1907	6505	6500	0	6500	6500	2	0	2	2	1
xa117	2	2	1929	6505	6500	1	6500	6500	2	0	0	1	1
xa118	1	1	1956	6505	6300	0	6500	6500	2	1	2	2	1
xa119	1	1	1917	6505	6500	0	6500	6600	2	0	2	2	1
xa12	1	1	1931	6502	6500	1	6500	6500	2	0	4	3	1
xa120	2	2	1930	6505	6500	1	6500	6500	2	0	1	2	1

Dæmi um SPSS-gögn úr RÍN: Eyjafjarðarsýsla – framburðarbreytur

a1	a2	a3	a4	a5	b1	b2	b3	c1	c_ofv	d1	d2	e1	e2	e3
200	196	144	183	100	100	100	0	200	0	0	0	133	0	0
200	200	200	192	100	100	100	100	200	0	100	122	100	0	0
200	200	200	200	100	100	123	100	195	0	100	100	100	0	0
200	200	200	200	100	100	117	100	187	0	100	150	100	0	0
200	169	133	108	109	100	136	100	188	0	100	100	100	0	0
200	200	200	192	100	100	121	100	197	0	100	180	100	0	0
200	200	200	200	109	100	100	100	198	0	100	110	100	0	0
200	200	200	200	109	100	100	125	200	0	100	100	100	0	0
200	185	145	110	100	100	100	100	195	0	100	160	100	0	0
186	192	191	182	100	100	100	125	179	0	100	100	100	0	0
200	197	200	167	100	100	110	100	197	0	100	100	100	0	0
186	194	190	150	100	100	110	100	196	0	100	100	100	0	0
200	200	200	173	120	100	100	0	200	0	0	0	100	0	0
200	197	200	158	118	100	117	100	194	0	100	120	120	0	0
200	200	200	200	109	100	123	100	195	0	100	100	100	0	0
200	171	200	133	109	100	123	100	196	0	100	160	100	0	0
200	116	108	109	100	100	100	100	174	0	100	110	100	0	0
200	200	200	200	100	100	108	100	196	0	100	110	100	0	0
200	197	200	192	100	100	110	100	197	0	100	170	100	0	0
200	200	200	200	100	100	100	100	198	0	100	110	100	0	0
200	200	200	200	109	100	109	100	199	0	100	110	100	0	0
200	197	190	158	100	100	117	100	193	0	100	100	100	0	0
200	200	200	200	100	100	110	100	196	0	100	100	100	0	0
200	200	200	200	100	100	100	0	200	0	0	0	100	0	0
200	181	192	167	100	100	118	100	158	0	100	150	120	0	0

Dæmi um birtingar og úrvinnslu (auk ráðstefnufyrirlestra):

- *RÍN*. Skýrsla sem Árni Kristjánsson tók saman fyrir Kristján og Höskuld. Gefin út í tveim eintökum en líka varðveitt skönnuð. Tölfræðitöflur (sjá dæmi hér á eftir).
- Greinar eftir Kristján og Höskuld/Höskuld og Kristján í *Íslensku máli* 5, 6, 8, 14 (yfirlitsgrein á ensku) og í ráðstefnuritum.
- Textar, hljóðritanir og framburðardæmi (á snældu) með kennsluheftinu *Mállýskudæmi* eftir Sigurð Jónsson (–), Guðvarð Má Gunnlaugsson og Höskuld Þráinsson 1984.
- Yfirlitsgrein með tilbúnum hljóðdæmum eftir Höskuld og Kristján á margmiðlunardiskinum *Alfræði íslenskrar tungu* 2001. Ný kort gerð fyrir þá grein. [Nú aðgengileg í *Málsgreinum* á slóðinni <http://nordterm2015.arnastofnun.is/grein.php?id=706>.]
- Yfirlitsgrein (á dönsku) eftir Kristján og Höskuld í ritinu *Nordisk dialektologi* 2003.
- Yfirlit með kortum og hljóðdæmum á vefsvæðinu *mállýskur.is*.
- Yfirlit eftir Kristján Árnason í 11. kafla bókarinnar *Hljóð* 2005 (Íslensk tunga I).
- Námsritgerðir: BA-ritgerð Guðvarðs (1983), BA-ritgerð Þórunnar Bl. (1984) ...

Dæmi úr RÍN-skýrslu Árna Kristjánssonar:

Meðaltöl - Allt landið

	N	Mean	Std. Deviation
Röddun (sams. A1-A3)	2721	117,2162	31,1849
Röddun: ðk (A1)	2722	122,6642	40,2491
Röddun: m-n (A2)	2859	116,9916	32,9292
Röddun: l+p,k (A3)	2860	110,7035	26,2873
Röddun: l+t (A4)	1161	111,9304	25,4214
Röddun-ofv. (A5)	1084	100,8201	4,2520

Meðaltöl - Eyjafjarðarsýsla

	N	Mean	Std. Deviation
Röddun (sams. A1-A3)	318	161,78	32,86
Röddun: ðk (A1)	318	180,3931	35,3314
Röddun: m-n (A2)	319	163,0815	37,6131
Röddun: l+p,k (A3)	319	142,0627	39,7655
Röddun: l+t (A4)	318	130,0063	35,6728
Röddun-ofv. (A5)	311	101,3215	3,8987

Íslenska tilbrigðaverkefnið

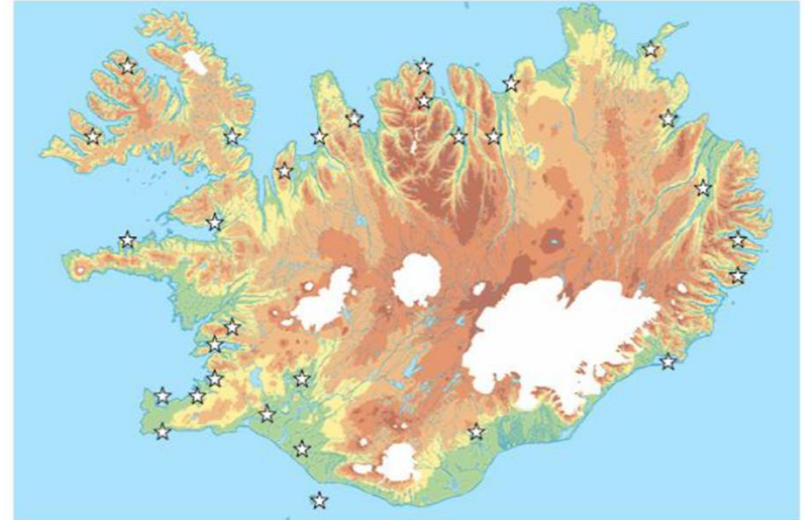
- Markmið:
 - Kortlagning á tilbrigðum í íslenskri setningagerð
 - Rannsókn á breytingum í setningagerð, m.a. með samanburði við nágrannamálin (aðili að norræna rannsóknanetinu *ScanDiaSyn*).
- Verkefnisstjórn Höskuldur Þráinsson, Ásta Svavarsdóttir, Eiríkur Rögnvaldsson, Jóhannes Gísli, Sigríður Sigurjónsdóttir, Þórunn Blöndal.
- Styrkir úr Rannsóknasjóði (RANNÍS) 2004 (forkönnun) og 2005–2007 (Öndvegisstyrkur).
- Viðtöl og spurningalistar notuð í forkönnuninni (aðferðir prófaðar og athugað hvað væri forvitnilegt að skoða nánar).
- Efni safnað með spurningalistum í aðalkönnuninni á um 30 stöðum á landinu. Fjöldi þátttakenda: Könnun I: 772, II: 755, III: 714.
- Aldurshópar: 9. bekkur, 20–25 ára, 40–45 ára, 65–70 ára. Stefnt að 8 úr hverjum aldurshópi á hverjum stað.
- Viðbótarkönnun á völdum atriðum tengd samræmdum prófum 2006 (798 þátttakendur) og 2007 (918 þátttakendur).
- Svörin kóðuð og slegin inn í SPSS-tölfræðiforritið.
- Samanburðargagna aflað með viðtölum (15) og úr gagnabönkum (Talmálssafn, ritgerðir á samræmdum prófum ...).

Íslenska tilbrigðaverkefnið

Staðirnir sem farið var á til að safna efni:

	K1	K2	K 3
Reykjavík	111	105	99
Reykjanes	54	50	26
Suðurland	111	130	125
Austurland	106	103	109
Norðurl. eystra	134	135	161
Norðurl. vestra	83	82	54
Vestfirðir	59	57	78
Vesturland	114	93	62
Alls:	772	755	714

(konur 50,31%, karlar 49,69%)

Gögn sem eru varðveitt:

- frumgögnin (spurningalistarnir, viðtalsblöðin ...)
- útfylltir spurningalistar
- tölfræðileg gögn á SPSS-formi

Íslenska tilbrigðaverkefnið

Setningafræðileg atriði sem voru könnuð (um 30, **rautt** = var líka kannað í tengslum við samræmdu prófin 2006–2007) – sum „séríslensk“, önnur vegna norræns samanburðar (ScanDiaSyn):

- **frumlagsfall** (*ég hlakka/mig hlakkar/mér hlakkar; báturinn/bátinn rak ...*)
- **andlagsfall** (*rústa þetta/þessu, spyrja einnar/eina spurningu ...*)
- **fallglötun** (*Það/Því býst ég ekki við ...*)
- **fallflutningur** (*Listaverkin/Listaverknunum sem var stolið eru óskemmd ...*)
- **leppsetningar** (ýmis atriði: *Það er búin mjólkinn; Það hafði einhver sofið/sofið einhver í rúminu mínu; Rignir (það) aldrei í eyðimörkinni? ...*)
- **afturbeygð þolmynd** (*Svo var bara drifið sig á ball ...*)
- **nýja ópersónulega setningagerðin/polmyndin** (*Það var skammað mig ...*)
- **handboltahorf** (*Við vorum ekki að spila vel ...*)
- **útvíkkað framvinduhorf** (*Ég er bara ekki að skilja þetta ...*)
- **vera búinn að** vs. **hafa** (*Það er búinn að snjóa/hefur snjóað í marga daga ...*)
- **verkaskipting persónufornafna og afturbeygðra fornafna** (*Við skiluðum Haraldi bókinni sinni/hans; Gunnar fer að halda að þú elskir sig/hann; Dóra vissi að ég tók mynd af sér/henni...*)

Íslenska tilbrigðaverkefnið

Atriði sem voru könnuð, frh.:

- **verkaskipting framsöguháttar og viðtengingarháttar** (*Sigrún segir að þú hefur/hafir aldrei komið í heimsókn; Við spilum þótt það hefur/hafi rignt; Á ég að hjálpa þeim ef þeir séu/eru ekki búnir? ...*)
- **tíðasamræmi** (*Hann sagði að allir hefðu/hafi verið farnir*)
- **samræmi við hlutaeignarfall** (*Helmingur nemenda mætti/mættu of seint*)
- **samræmi við nefnifallsandlag** (*Þeim leiddist/leiddust kóræfingarnar ...*)
- **samræmismörk** (*FH var búíð/voru búnir að hafa forystu ...*)
- **hjá í eignarmerkingu** (*Tölván hjá henni er biluð; Nefið hjá honum er svo rosalega stórt; Mamman hjá honum bannar honum það ...*)
- **notkun greinis í eignarsamböndum** (*Hárið/Hár hennar er svo flókið ...; Hann er óánægður með líf/lífið sitt*)
- **Ólafsfjarðareignarfallið** (*Tölván mömmu er biluð ...*)
- **eignarfall/eignarfor nafn í tengdum liðum** (*Tillögurnar voru kynntar á fundi forstjórans og mín/mínum ...*)
- **kjarnafærsla í aukasetningum** (*Ráðherrann harmar að það mál skuli þeir ekki hafa rætt; Ég veit ekki hvort til Rómar hefur hún komið ...*)

Íslenska tilbrigðaverkefnið

Atriði sem voru könnuð, frh.:

- **stílfærsla** (*Þau vandamál sem **upp** hafa komið ...; Allir vissu að **stolið** hafði verið skjávörpum; Þeir sem **erfiðustu ákvarðanirnar** tóku ...*)
- **frumlagseyða og leppinnskot** (*Þau vissu ekki hvort (**það**) væru komnir gestir; Lyfturnar verða opnaðar þegar (**það**) fer að snjóa ...*)
- **að-brottfall vs. eða innskots-að** í aukasetningum (*Ég held (**að**) krakkar lesi hana ekki; Það gengur vel ef (**að**) Snorri hjálpar honum ...*)
- **orðaröð í aukasetningum** (afstaða sagnar og atviksorðs: *Hún spurði af hverju Jens **hefði ekki/ekki hefði** lesið bókina ...*)
- **staða atviksorða í nafnháttarsamböndum** (*Þeir lofuðu að **borða aldrei/aldrei borða** graut; Hann hefur stundum talið þá **lesa aldrei/aldrei lesa** námsbækurnar ...*)
- **útkomuumsagnir** (*Hann **málaði** bílinn **rauðan**; Ég **frysti** ísinn **glerharðan** ...*)
- **ósögð aukafallsfrumlög** (*Öll dýr eiga rétt á að __ líða vel ...*)
- **staða agna** (*Hann hefur sett **út tvistinn/tvistinn út** ...*)
- **tvöföldun forsetninga, forsetningastrand** (***Með** hvaða liði heldur þú **með** ...*)
- **nafnháttur með lýsingarorði** (*Stólarnir eru **auðveldir að þrifa** ...*)
- **sinn ... hvor/sitthvor/sínhvör, tvær/tvennar ...**

Íslenska tilbrigðaverkefnið

Sýnishorn af aðferðum við efnissöfnun

Mat á setningum:

Já = Eðlileg setning. Svona get ég vel sagt.
 ? = Vafasöm setning. Ég myndi varla segja svona.
 Nei = Ótæk setning. Svona get ég ekki sagt.

		Já	?	Nei	Athugasemdir
T49	<i>Inga getur því miður ekki sent Sævari tölvupóst.</i>				
	Tölvan hjá henni er biluð.				

Val milli kosta:

TK3.1 Börnin áttu erfitt með að bíða á aðfangadagskvöld.

Þau fengu ekki að ☐ taka pakkana upp fyrir en eftir matinn.
☐ taka upp pakkana

Íslenska tilbrigðaverkefnið

Sýnishorn af aðferðum við efnissöfnun: Eyðufylling
Hér átti að setja *hún/hana/henni/hennar* eða *hann/honum/hans* inn í eyðurnar:

Rakel á heima í gömlu húsi við fallegan fjörð. Pabbi hennar er sjómaður og Rakel finnst gaman að fara á sjóinn með honum. Nú er Rakel að verða búin í skólanum. _____ hlakkar mikið til sumarsins af því að þá fær _____ stundum að fara á sjóinn.

Fyrsta kvöldið í sumarfríinu fer Rakel snemma að sofa því að _____ ætlar að fara á sjóinn með pabba sínum daginn eftir. _____ er búinn að bjóða henni með sér. Rakel er mjög spennt. _____ kvíðir samt dálítið fyrir sjóveikinni fyrstu dagana því að _____ leiðist ferlega að vera alltaf svona sjóveik á vorin. _____ langar ekkert til að æla í ferðinni. En þegar hún sofnar loksins dreymir _____ bara þorska og net.

Íslenska tilbrigðaverkefnið

Dæmi um SPSS-gögn úr íslenska tilbrigðaverkefninu

	Numer	NumerAths	NumerAB	A e d.	Dagsetnin g	S a d.	Land shlut ar	Skoli	Kyn	Faedingar ar	Alc urs lok.	Buseta	Buseta2
1	323	[setur við eigin menntun 2'ég: I...	B13	2	29.11.2007	13	4		2	1944	4	780 Hornafjörður	Í Hornafirði
2	.		A13	1	28.11.2007	24	8	Grunnskóli...	1	1993	1	340 Stykkishólmur	Í Stykkishólmi
3	.		A15	1	28.11.2007	24	8	Grunnskóli...	1	1993	1	340 Stykkishólmur	Í Stykkishólmi
4	.	[Gerir spurningamerki við menn...	A11	1	28.11.2007	27	4	Vopnafjarð...	2	1993	1	690 Vopnafjörður	Vopnafjörður
5	.	[Gerir spurningamerki við menn...	A12	1	28.11.2007	27	4	Vopnafjarð...	2	1993	1	690 Vopnafjörður	Vopnafjörður
6	.		A122	1	24.01.2008	29	1	Engjaskóli	1	1993	1	112 reykjavík	Grafarvogi
7	.	[Það er ekki ljóst hve lengi þes...	A6	1		14	7		2	1985	2	108 Reykjavík	Hólmarvík
8	.		A23	1	07.12.2007	22	3	Vallaskóli	2	1993	1	800 Selfoss	Selfoss
9	.		A3	1	28.11.2007	22	3		2	1988	2	800 Selfoss	Selfossi
10	.		B3	2	28.11.2007	22	3		2	1987	2	800 Selfoss	Selfoss
11	.		A2	1	28.11.2007	22	3		1	1988	2	800 Selfoss	Selfossi
12	.	B16 auður [Segist búa á Þorlák...	B1	2	28.11.2007	22	3		1	1988	2	800 Selfoss	Þorlákshöfn
13	.		B2	2	28.11.2007	22	3		2	1988	2	800 Selfoss	Selfoss
14	.		B4	2	28.11.2007	22	3		1	1988	2	800 Selfoss	Selfoss
15	.		A4	1	28.11.2007	22	3		2	1989	2	800 Selfoss	Laxárdal, Selfoss
16	.		A5	1	29.11.2007	22	3		1	1961	3	800 Selfoss	Selfoss
17	.		A13	1	11.12.2007	22	3		1	1959	3	800 Selfoss	Selfoss
18	.		A14	1	11.12.2007	22	3		2	1960	3	800 Selfoss	Selfoss
19	.		B14	2	11.12.2007	22	3		2	1960	3	800 Selfoss	Selfoss
20	.		B22	2	29.11.2007	22	3		2	1964	3	800 Selfoss	Selfoss
21	.		A22	1	05.12.2007	22	3		2	1940	4	800 Selfoss	Selfoss
22	.		B15	2	05.12.2007	22	3		2	1940	4	800 Selfoss	Selfoss
23	.		B19	2	29.11.2007	22	3		1	1944	4	800 Selfoss	Selfoss
24	.		A17	1	29.11.2007	22	3		1	1933	4	800 Selfoss	Selfoss

Íslenska tilbrigðaverkefnið

Dæmi um SPSS-gögn úr íslenska tilbrigðaverkefninu

	L3.27	L3.27aths	L3.28	L3.28aths	T1001	T1001aths	T1002	T1002aths	T3001	T3001aths	T3002	T3002aths	T3003	T3003aths	T3004
1	3 notað í dag!		2		3		1		9 Rétt		1		2		1
2	2		3		3		1		1		3		3		1
3	1		3		2		1		1		1		2		2
4	3		3		3		1		3		3		3		3
5	2 Hann skilur...		3		3		1		2		3		3		2
6	1		1		3		1		1		1		3		1
7	1		3		3		1		1		3		1		2
8	1		3		3		1		1		3		3		1
9	2		3		3		1		2		3		3		1
10	1		3		3		1		1		1		2		1
11	3		3		3		1		2		2		3		1
12	1		3		1		1		1		1		3		1
13	1		2		1		1		1		2		3		1
14	1		3		3		1		1		1		3		1
15	2		2 færi aldrei		3		1		2 hans		1		3		1
16	1		3		3 [Strokar út ...		1		1		3		3		1
17	2		1		3		1		1		1		3		1
18	1		3		3		1		3		1		2		2
19	3		3		3		1		9 [merkir ekk...		1		2		1
20	1		3		3		1		3		3		3		1
21	3		3		3		2		1		3		3		3
22	3		3		3		3		9 [merkir ekk...		3		3		3
23	3		3		3		1		3		3		3		3
24	3		3		2		1		1		1		3		1
25	1		2		3		1		1		2		3		2

Íslenska tilbrigðaverkefnið

Dæmi um birtingar og úrvinnslu (auk ráðstefnufyrirlestra):

- *Tilbrigðabækurnar* (fyrstu tvö bindin nokkurs konar rannsóknarskýrsla): I (2013, Markmið, aðferðir og efniviður), II (2015, Helstu niðurstöður – Tölfræðilegt yfirlit) og III (2017, Sérathuganir), 17 höf.
- Yfirlitsgrein í *Íslensku máli* 35 (Höskuldur, Ásta, Eiríkur, Jóhannes Gísli, Sigríður Sig., Þórunn Blöndal)
- Greinar um afmörkuð efni í ýmsum tímaritum og ráðstefnuritum, t.d. í *Íslensku máli*, *Nordic Journal of Linguistics*, *Studia Linguistica*, *Nordlyd; Variation in Datives* (2013), *Syntactic Variation in Insular Scandinavian* (2017) ...
- Efni sem fór inn í gagnagrunninn *Nordic Atlas of Language Structures Online* (NALS)
- Námsritgerðir (mismikið tengdar þessum gagnasöfnum – oft byggðar á viðbótargögnum sem höf. söfnuðu): BA-ritgerð Einars Freys (2006), BA-ritgerð Guðlaugs Jóns Árnasonar (2007), doktorsritgerð Ásgríms Angantýssonar (2011), MA-ritgerð Guðrúnar Þórðardóttur (2012), MA-ritgerð Einars Freys (2012) ...

Færeyska: Samanburður norrænna eyjamála

Markmið: Að auka hlut færeysku í samanburði á norrænum eyjamálum, einkum setningagerð

Styrkur úr Rannsóknasjóði 1995–1997.

Verkefnisstjóri Höskuldur Þráinsson

Aðalviðfangsefnið varð: Að skrifa bók um færeyska málfræði í samvinnu við þrjá færeyska málfræðinga

Gagnasöfnun:

(For)könnun á tilbrigðum í færeyskri setningagerð (tvær kannanir, 60+ setningar í hvorri, lagðar fyrir 52 + 69 einstaklinga)

Drög að textasafni (áhersla á eldri texta)

Færeyskt textasafn

Allmargir færeyskir textar skannaðir og gerðir leitarhæfir (með OCR). Þessir hafa verið leiðréttir að hluta til og geta verið gagnlegir (tveir þeir elstu eru með sérstakri stafsetningu sem ekki er samræmd). Þeir eru í Word-formi:

- Úr Mattheusarguðspjalli 1823: 23.444 orð
- Úr Færeyingasögu 1832: 23.122 orð
- Úr Þjóðsagnasafninu *Sagnir og ævintýr* 1898–1901: 27.531 orð
- Úr skáldsögunni *Bábelstornið* eftir Regin í Líð 1908: 25.015 orð

Alls tæplega 100.000 orð

Allmargir fleiri textar voru skannaðir en eru ófrágengnir.

Færeyskt textasafn

Textadæmi úr Mattheusarguðspjalli:

5. Taa toug Develin han vi seâr tîl tan hellia Steâjin, o sedti han up aa Tindin aa Templinun, o seje vi han:
6. Eer tû Sónur Guds, saa sturta té sjolvur hér niur, thui só ér skriva: han skeâl gjéva Onglun suinun Befalning um té, o tair skullu bæra té aa Hondunun, á tû **skeâl ikkje stoida Foudin moudi nøgrun Staini.**
7. Taa seje Iesus vi han: só ér upattur skriva: tû skeâl ikkje fruista Harran Gud tuin.
8. Attur toug Develin han vi seâr up aa ait avlaje høgt Fjadr, o vuiste honun ødl Versins Ruigjir o taira Harlihaid, o seje vi han:
9. Alt hetta víl Ee gjéva teâr, um tû fedlur niur, o tílbijur mé.
10. Taa seje Iesus vi han: vuig burtur, Satan! thui só ér skriva: tû skeâl tílbija Harran Gud tuin, o teâna honun alaina.

Færeyskt textasafn

Dæmi um nýtingu textasafnsins:

- Fyrst notað í grein í bókinni *Moderne lingvistiske teorier og færøsk* (2001)
- Talsvert notað þegar málfræðibókin (*Faroese – An Overview and Reference Grammar* 2004) var skrifuð – dæmi úr textunum voru í kaflanum um setningafræðilegar breytingar og einnig var stuðst við efni úr elstu textunum sem gefur upplýsingar um framburð (þar var „skrifað eftir framburði“) ...

Færeyska tilbrigðaverkefnið

- Markmið:
 - Kortlagning á tilbrigðum í færeyskri setningagerð
 - Rannsókn á breytingum í setningagerð, m.a. með samanburði við nágrannamálin (aðili að norræna rannsóknanetinu *ScanDiaSyn*).
- Verkefnisstjórn Höskuldur Þráinsson, Jóhannes Gísli Jónsson, Þórhallur Eypórsson
- Styrkur úr Rannsóknasjóði 2008–2009.
- Aðferðir við efnissöfnun þær sömu og í íslenska tilbrigðaverkefninu (mat á setningum, val milli kosta, eyðufyllingar + viðtöl til samanburðar). Fjöldi þátttakenda: Könnun I: 335, II: 320.
- Aldurshópar: < 20, 20–39, 40–59, 60+
- Svörin kóðuð og slegin inn í SPSS-tölfræðiforritið, eins og í IceDiaSyn
- Þátttakendur (t.d. Ásgrímur, Jóhannes Gísli, Þórhallur (Tolli), Hlíf Árnadóttir, Einar Freyr, Gísli Rúnar, Sigga Sigurjóns, Tania Strahan ...) öfluðu viðbótargagna fyrir eigin rannsóknir í sérstökum heimsóknum (sjá myndir á næstu glæru).

Færeyska tilbrigðaverkefnið

Úr rannsóknarleiðangri haustið 2009:

Færeyska tilbrigðaverkefnið

Staðir og fjöldi þátttakenda:

	Könnun 1	Könnun 2
Streymoy	73	76
Eysturoy	98	99
Norðoyggjar	77	63
Vágar	41	36
Sandoy	19	21
Suðuroy	27	25
Alls:	335	320
	(170♀ + 165♂, 160♀ + 160♂)	

Gögn sem eru varðveitt:

- frumgögnin (spurningalistarnir, viðtalsblöðin ...)
- útfylltir spurningalistar
- tölfræðileg gögn á SPSS-formi

Færeyska tilbrigðaverkefnið

Dæmi um mat á setningum:

Set X í hóskandi teig:

ja = **Natúrligur** setningur. Soleiðis hevði eg væl kunnað sagt.

? = **Ivasamur** setningur. Soleiðis kundi eg neyvan sagt.

nei = **Ónatúrligur** ella ómøguligur setningur. Soleiðis kundi eg ikki sagt.

		ja	?	nei	Viðmerkingar
Y1030	<i>Marin tímir ikki við til Havnar.</i>				
	Lat hana vera eftir, um hon vil ikki koma við.				

Dæmi um val á milli kosta:

TM1.6 *Tað er ikki neyðugt, at allir menn eru klænir.*

Nógvum kvinnum ☐ dámar ☐ dáma at mussa mannfólki við eitt sindur av búki.

Færeyska tilbrigðaverkefnið

Helstu setningafræðileg atriði sem voru könnuð (um 30) – sum „sérfæreysk“, önnur vegna norræns samanburðar (ScanDiaSyn), einkum v. íslensku (**rautt** = sambærileg setningagerð könnuð í ísl.):

- **frumlagsfall** (*Henni /Hon dæmar at hyggja í sjónvarp...*)
- **andlagsfall** (stýra sínari tankagongd/landið)
- **leppsetningar** (Tað hevði ein drongur runnið/runnið ein drongur á vøllinum; *Í Havn regnar (tað) ofta ...*)
- **leppsetningar með áhrifssögn** (*Tað hevði onkur tikið súkkuluna hjá mær ...*)
- **afturbeygð polmynd** (*Tað bleiv stuttleikað sær óført ...*)
- **nýja ópersónulega setningagerðin/polmyndin** (*Tað bleiv sligið meg, Tað bleiv lovað henni eina teldu ...*)
- **verkaskipting persónufornafna og afturbeygðra fornafna** (*Eg vísti Mariu myndina av sær/henni; Hon sigur, at tú elskar seg/hana*)
- **persónuhindrun langdrægrar afturbeygingar** (*Hon sigur, at tú/hann elskar seg*)
- **hjá í eignarmerkingu** (*Mamman hjá mær er úr Íslandi ...*)
- **stílfærsla** (*Lønarhækking er tað, sum ovast er á breddanum...*)

Færeyska tilbrigðaverkefnið

Atriði sem voru könnuð, frh.:

- **hugsanleg tengsl milli at-brottfalls og færslu frumlags** (*that-trace: Hvør væntar tú (at) fer við? ...*)
- **orðaröð í aukasetningum** (afstaða sagnar og atviksorðs: *Hann spurdi, hví Pætur hevði ikki/ikki hevði lisið bókina ...*)
- **staða atviksorða í nafnháttarsamböndum** (Tað er keðiligt at **ongantið** sleppa/sleppa ongantið við ...)
- **staða agna** (Hon koyrir út kaninina/kaninina út, tá hon skal vaska búrið ...)
- **tvöföldun forsetninga, forsetningastrand** (*Um tað dugi eg slett ikki at spáa um...*)
- **varðveisla orðasafnsfalls í þolmynd** (*Henni/Hon bleiv ongantið róst í skúlanum ...*)
- **þolmynd með tveggja andlaga sögnum** (*Teldan bleiv givin gentuni / Gentuni bleiv givin teldan ...*)
- **aukafall í klofningarsetningum** (*Tað var hon/hana Høgni sá ...*)
- **samræmisleysi í tað-setningum** (*Tað er/eru vit, sum vaska upp, Tað var/vóru fimtan hús har ...*)
- **boðháttur á eftir neitun** (Ikki sig/Sig ikki, hvat tú ætlar at gera ...)

Færeyska tilbrigðaverkefnið

Atriði sem voru könnuð, frh.:

- möguleiki á samræmi við aukafallsfrumlag (*Teimum **dáma/dámar** at vera saman í bólki ...*)
- útbreiðsla -sa-eignarmerkisins (***abbasa** hús, fyrir **børninisa** skyld ...*)
- lýsingarháttardreifing (líka til í norskum mállýskum: *Eg havi fingið tíðina at **ganga/gingið** við at **spæla/spælt** kort ...*)
- eignarfall persónufornafns vísar til frumlags í fleirtölu (sbr. dönsku: *Tey vilja búgva í **teirra/sínum** egnu húsum ...*)
- notkun *vera* sem hjálparsagnar í loknu horfi/liðinni tíð (*Hann **er farin/hevur farið** illa við henni í nógv ár*)
- fornafnagreininir (eins og í norsku og þýsku: ***Hon** Beinta vill ikki vera við ...*)
- upphrópanir af ýmsu tagi (***Hvussu** býttur mann kann vera! **Sum** tað eru nógvir bilar her! ...*)
- frjálst þágufall og þolmynd (*Omman bant **gentuni** eina troyggju, **Henni** bleiv bakað eitt breyð ...*)
- staða neikvæðra andlaga (Í dag hevur hann sagt einki/einki sagt ...)
- innlimun forskeyta (*Atgongumerkini blivu **skrødd burtur/burturskrødd** ...*)
- -st-þolmynd með *av-lið* (*Bókin **seldist av** Alfa bókahandli*)

Færeyska tilbrigðaverkefnið

Dæmi um SPSS-gögn úr færeyska tilbrigðaverkefninu

	Útbúgving	Útbúgving 2	Útbúgving 3	Y1001	Y1001Við merking	Y1002	Y1002Við merking	Y1003	Y1003Við merking	Y1004	Y1004Við merking	Y1005	Y1005Við merking	Y1006	Y1006Við merking
1	2	1	1	1		3		3		3		3		1	
2	1	1	1	1		3		3		1		1		1	
3	1	2	3	1		3		1		1		3		1	
4	9	9	9	1		3		3		1		1		3	
5	2	9	1	2		3		3		1		1		1	
6	1	1	1	3		3		2		1		2		1	
7	1	1	1	1		3		3		1		3		1	
8	3	1	3	3		3		3		1		3 [merkti fyrs...		1	
9	1	1	1	1		3		2		2		2		1	
10	2	3	1	1	ongantið	3	[merkti fyrs...	3		1		2		1	
11	2	1	1	1	onganti [sic]	3		2	onganti hev...	1		2	elskar hana	1	
12	1	2	3	2		3		3		3		2	[merkti fyrs...	2	
13	2	1	1	3	kenni hana...	2	Jens kom ...	2	Jógvan átti ...	1		1		1	
14	3	3	1	3	ongantið, a...	3	... kom Jen...	9	ongantið h...	1		3	hana	1	
15	1	1	1	1	hevði nokk ...	3		3		3		3		1	
16	1	3	3	3	ongantið [...	3		3		2		2		1	
17	2	1	1	1		3		2		2		3		1	
18	2	1	1	1		3		3	bytt um up...	3	onkur hevði...	3	hana	3	
19	3	1	1	2		3		2	... ongantið...	2	onkur hevði...	1		2	skrivimál
20	1	2	1	3	ongantið	2	kom Jens	2	ikki hevur li...	1		3		1	
21	1	3	2	1		3		2		1		3		1	
22	1	2	1	1		2	kom Jens ...	2	Jógvan ong...	1		1		1	
23	1	2	2	1		2		2		2		3		3	
24	1	1	2	1		3		2		1		2		3	

Færeyska tilbrigðaverkefnið

Dæmi um birtingar og úrvinnslu (auk ráðstefnufyrirlestra):

- Yfirlitsgrein með samanburði á nokkrum setningagerðum í færeysku og íslensku í *Frændafundi 8*.
- Greinar um einstakar setningagerðir í ýmsum tímaritum og ráðstefnuritum (*Íslenskt mál, Nordic Journal of Linguistics, Nordlyd, Acta Linguistica Hafniensia ...; Frændafundur, Variation in Datives* (2013) ...).
- Greinasafnið *Syntactic Variation in Insular Scandinavian* (2017).
- Námsritgerðir – t.d. doktorsritgerð Ásgríms Angantýssonar (2011).

Málbreytingar í rauntíma í íslensku hljóðkerfi og setningagerð

- Markmið:
 - Rannsókn á því hvernig málnotendur breyta máli sínu á lífsleiðinni (= ‘í rauntíma’).
- Styrkur úr Rannsóknasjóði (RANNÍS) 2010–2012 – einnig úr Þjóðhátíðarsjóði (2010–2011).
- Verkefnisstjórn: Höskuldur Þráinsson, Kristján Árnason, Sigríður Sigurjónsdóttir, Matthew Whelpton, Þórhallur Eypórsson.
- Hljóðfræðileg/hljóðkerfisleg samanburðargögn:
 - Framburðarspjöld Björns Guðfinnssonar (1940+).
 - Gögnin úr RÍN-rannsókninni (1980+).
 - Ný viðtöl við um 650 þátttakendur úr þessum fyrri framburðar-rannsóknum (annarri eða báðum – sams konar úrvinnsla og í RÍN).
- Setningafræðileg samanburðargögn:
 - Gögn úr rannsókn Sigríðar Sigurjónsdóttur og Joan Maling á nýju ópersónulegu setningagerðinni/nýju þolmyndinni (1999–2000).
 - Ný viðtöl við um 200 þátttakendur úr rannsókn Siggu og Joan.

RAUN

Dæmi um framburðarspjald frá BG (frá Akureyri):

IV BT

k

p	t	k	p	t	k	f	m	n	ð	lk	mk	nk	q	bð	bð	gð	i	e	æ	g	h	rd	
b	d	g	b	d	g	þ	m	n	þ	lg	mg	ng	lt	vð	vð	qð	qð	u	ö	æ	g	k	rd

Önnur hljóðfræðileg atriði:

Ýmis önnur atriði:

1) brögðum

idlar

2) tölfræð, álfæð

+I: qðð

3) tölfræð
mjólle

741° 2599

- Yfir 320 framburðarspjöld af þessu tagi hafa verið mynduð. Þau eiga öll við þátttakendur sem tóku þátt í RÍN og/eða RAUN.
- Sumir höfðu flust til Reykjavíkur og voru prófaðir þar í RAUN

RAUN

Dæmi um SPSS-gögn úr framburðarluta RAUN

	Nord1	Nord1ath s	Nord2	Nord2ath s	Nord3	Nord3ath s	Nord4	Nord4ath s	Nord5	Nord5ath s	Nord6	Nord6ath s	Nord7	Nord7ath s	Nord8
1	1		2		2		2		1		2		1		
2	1		2		1		1		2		2		2		
3	1		2		1		1		2		1		1		
4	1		2		1		1		2		1		1		
5	1		2		1		1		1		1		1		
6	1		1		1		1		1		1		1		
7	1		2		1		1		2		2		1		

Gul rönd = sami einstaklingur í RÍN-gögnunum

	heimili	uppalinn	dvalist	f_uppal	m_uppal	starf_f	starf_m	starf	menntun	husnaedi	a1	a2	a3	a4	a5
1	6300	6300	1	9	9	9	9	9	9	9	200,00	200,00	182,00	192,00	100,00
2	6502	6500	1	6500	5700	2	0	9	9	1	200,00	189,00	160,00	117,00	100,00
3	6000	6000	1	6000	6500	1	0	1	1	1	200,00	128,00	117,00	108,00	100,00
4	6000	6000	1	6500	6500	1	0	5	2	1	200,00	200,00	167,00	100,00	,00
5	6000	6000	1	6500	6500	2	0	4	2	1	200,00	100,00	100,00	100,00	100,00
6	6000	6000	0	6500	5600	2	0	1	9	1	200,00	110,00	100,00	100,00	100,00
7	6000	6000	2	6600	7600	2	0	4	3	1	200,00	164,00	125,00	117,00	100,00
8	6000	6500	1	6600	3500	6	0	4	2	1	100,00	113,00	100,00	100,00	100,00
9	6000	6500	1	6600	7700	3	0	1	2	1	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

Til að gera samanburð auðveldari og traustari hlustuðu rannsóknarmenn í RAUN-verkefninu á rúml. 220 RÍN-upptökur RAUN-manna frá (VHún, AHún, Skag, Eyjafj., SPing, NPing, NMúl, SMúl; Rang, VSkaft, ASkaft ...). Þau gögn voru slegin inn í SPSS.

Dæmi um samanburð (sami einstaklingur og á fyrri glærum): Efri gula línan er úr RAUN, sú neðri úr endurhlustun á RÍN-upptökum (*unglingar, iðka, handbolta*):

	Athsemd	Numer	Dags	Skoli	Faedingar ar	Kyn	RIN	BG	Stadur	Nord1	Nord1ath s	Nord2	Nord2ath s	Nord3	Nord3ath s
1		A002II	25-May-2011	.	1955	2	1	2 620	Dalvík	1		2		2	
2		A005II	25-May-2011	.	1949	2	1	2 621	Dalvík	1		2		1	
3		A025II	23-Aug-2010	.	1931	1	1	1 600	Akureyri	1		2		1	
4		A027II	18-Aug-2010	.	1931	2	1	1 600	Akureyri	1		2		1	
5		A029II	17-Aug-2010	.	1930	2	1	1 600	Akureyri	1		2		1	
6		A029R		.	1930	2	1	1 600	Akureyri	1		2		1	
7		A045II	16-Aug-2010	.	1930	2	1	1 600	Akureyri	1		2		1	
8		A056II	23-Aug-2010	.	1954	1	1	1 600	Akureyri	1		2		1	

RAUN

Efnissöfnun í setningafræðilega hlutanum:

Formið sem Sigga og Joan Maling notuðu:

Leiðbeiningar: Settu X í viðeigandi dálk.

Já = Svona getur maður sagt!

Nei = Svona getur maður **ekki** sagt!

	Já	Nei
Það var rekið Ólaf úr skólanum.		

Formið sem var notað í íslenska Tilbrigðaverkefninu:

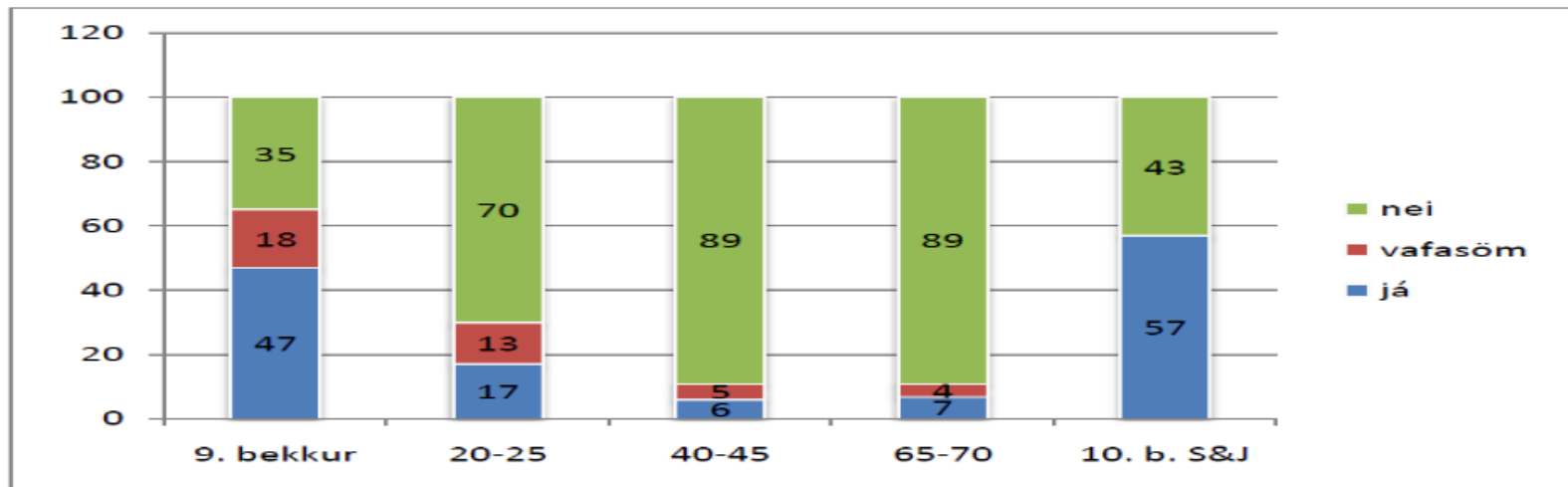
Já = Eðlileg setning. Svona get ég vel sagt.

? = Vafasöm setning. Ég myndi varla segja svona.

Nei = Ótæk setning. Svona get ég ekki sagt.

		Já	?	Nei	Athugasemdir
T49	Inga getur því miður ekki sent Sævari tölvupóst.				
	Tölvun hjá henni er biluð.				

Samanburður á niðurstöðum úr Tilbrigðaverkefninu og niðurstöðum Siggu og Joan:

Spurningar:

- Af hverju er svona mikill munur á svörum aldurshópsins 20–25 í Tilbrigðaverkefninu og svörum 10. bekkinga hjá Siggu og Joan (sama kynslóð um 8 árum fyrr)? Ólíkar efnissöfnunaraðferðir? Ekki sömu dæmi? Ekki sömu einstaklingar? Aldursbinding (e. *age grading*)?

Efnissöfnun í RAUN:

- Tveir svarmöguleikar (sbr. Sigga og Joan):

Settu X í viðeigandi dálk:

já = **Eðlileg** setning. Svona get ég vel sagt.

nei = **Ótæk** setning. Svona get ég ekki sagt.

		já	nei	Athugasemdir
V07	<i>Nokkrir strákar svindluðu á prófinu.</i>			
	Það var rekið Ólaf úr skólanum.			

- Þrír svarmöguleikar (sbr. Tilbrigðaverkefnið):

Settu X í viðeigandi dálk:

já = **Eðlileg** setning. Svona get ég vel sagt.

? = **Vafasöm** setning. Ég myndi varla segja svona.

nei = **Ótæk** setning. Svona get ég ekki sagt.

		já	?	nei	Athugasemdir
V76	<i>Ég get ekki komið í kvöld.</i>				
	Það var beðið mig að passa krakkana.				

Efnissöfnun í RAUN (frh.):

- Könnunin var lögð fyrir um 200 þátttakendur sem höfðu verið með í rannsókn Siggu og Joan 1999–2000 .
- Auk mats á stökum setningum fengu þátttakendur stundum að velja á milli kosta (tveggja, þriggja ...), sbr. Tilbrigðaverkefni.
- Sum dæmin voru nákvæmlega eins og í rannsókn Siggu og Joan, önnur voru ný (m.a. til að kanna nánar ýmis atriði í nýju ópersónulegu setningagerðinni og allmörg voru um eitthvað annað.

Það sem er varðveitt:

- Spurningalistarnir
- Úrvinnslublöðin
- SPSS-skrár
- Excel/SPSS-skrár frá Siggu og Joan

Dæmi úr SPSS-skrá: Búið að bæta svörum frá S&J inn (= xx99).
1 = nei, 2 = ?, 3 = já

	 Dags	 Kyn	 Menntun	 V07Br	 V0799Br	 V11Br	 V1199Br	 V13Br	 V1399Br	 V21Br	 V2199Br	 V27Br	 V2799Br	 V30Br	 V3099Br
1	26.06.2011	2	3	1	1	1	3	1	1	1	1	1	1	1	1
2	05.07.2010	2	3	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
3	29.06.2011	2	3	1	1	1	3	1	3	1	1	1	3	1	1
4	27.06.2011	1	3	1	1	1	3	1	1	1	1	1	1	1	1
5	08.07.2010	2	2	3	3	3	3	1	3	3	1	1	1	1	3
6	22.06.2010	1	3	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
7	11.07.2011	1	3	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
8	05.07.2010	2	3	1	3	1	3	3	3	1	1	3	3	1	1
9	05.07.2011	1	3	1	3	1	3	1	1	1	1	1	3	1	3
10	05.07.2010	1	3	1	3	3	3	3	3	1	1	1	1	3	3
11	08.07.2010	1	2	1	3	1	3	3	3	1	3	1	3	1	3
12	10.07.2011	1	2	1	1	1	3	1	1	1	1	1	1	1	1
13	03.11.2012	1	2	1	1	1	3	1	1	1	1	1	1	1	1
14	19.06.2010	2	2	3	3	1	1	3	3	1	3	3	3	3	3
15	06.07.2011	1	3	1	1	1	3	1	1	1	3	1	3	1	1
16	03.11.2012	1	2	1	1	1	3	1	1	1	1	1	3	1	1
17	22.07.2010	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
18	06.07.2010	2	1	3	3	3	3	3	3	3	3	1	3	3	3
19	03.11.2012	2	3	1	1	1	3	1	1	1	1	1	1	1	1
20	22.07.2010	2	3	1	1	1	3	1	1	1	1	1	3	1	1
21	03.11.2012	2	3	1	3	1	3	1	3	1	1	1	3	1	1
22	22.07.2010	2	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
23	10.07.2013	2	3	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
24	26.07.2010	1	3	1	1	1	1	1	1	1	3	1	1	1	1
25	19.07.2012	2	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1

Dæmi um birtingar og úrvinnslu (auk ráðstefnufyrirlestra):

Hljóðkerfishluti:

- Grein í *Íslensku máli* um áhrif búferlaflutninga á framburð (Norðlendingar sem fluttu til Reykjavíkur).
- Námsritgerðir: BA-ritgerð Katrínar Maríu Víðisdóttur (2011), BA-ritgerð Margrétar Láru Höskuldsdóttur (2012), doktorsritgerð Margrétar Guðmundsdóttur (væntanleg; nýtir m.a. framburðarspjöld BG).

Setningafræðihluti:

- Kafli í *Tilbrigðabók III* (Sigríður Sigurjónsdóttir).

Mál, málbreytingar og menningarleg sjálfsmynd

- Markmið:
 - að afla (samanburðar-)gagna um vesturíslensku áður en það yrði of seint
 - að bera saman þróun vesturíslensku og heimaíslensku: sömu rætur, aðrar málfélagslegar aðstæður
 - að kanna eðli vesturíslensku sem erfðarmáls
 - að skoða hlutverk og gildi íslensku í menningarlegri sjálfsmynd Vestur-Íslendinga
- Styrkur úr Rannsóknasjóði (RANNÍS) 2013–2015 og frá Rannsóknasjóði Háskóla Íslands (2015).
- Verkefnisstjórn: Höskuldur Þráinsson, Birna Arnbjörnsdóttir, Ásta Svavarsdóttir, Daisy Neijmann, Kristján Árnason, Matthew Whelpton, Úlfar Bragason.

Efnissöfnun í MMMS:

Þrjár efnissöfnunarferðir: vor 2013 (Man.), vor 2014 (Alb, BC, Wash), haust 2014 (ND, Sask, Man). Rætt við 227 einstaklinga – 125 þeirra töluðu íslensku að einhverju marki:

- **Inngangsviðtöl.** Hljóðrituð og síðar skrifuð upp. Nokkur þeirra tekin upp á myndband.
- **Froskasagan** (*Frog, where are you?*): myndasaga endursögð. Hljóðrituð og skrifuð upp.
- **Viðtöl (á ensku) um hlutverk íslenskunnar** í menningarlegri sjálfsmynd. Hljóðrituð og skrifuð upp.
- **Ýmiss konar „málfræðipróf“** lögð fyrir valda þátttakendur (mismarga):
 - framburður, sbr. RÍN (myndalisti, sbr. RÍN og RAUN, lestexti (fáir lásu))
 - fleirtala, tíð og horf
 - setningafræðileg próf, sbr. Tilbrigðaverkefnið: frumlagsfall, andlagsfall, orðaröð í aukasetn., afturbeygð fornöfn, nýja ópers. setningagerðin ...
 - skilningur á málfræðilega flóknum setningum
 - merkingarfræðileg könnun (líkamshlutar, forsetningar, litir ...)

Bréfasöfnun verkefnisins:

- **Valin bréf** á Ísafirði og Blönduósi: Yfir 1.100 myndir – og síðan skrifuð upp bréf frá þrem bréfiturum, m.a. 152 bréf frá sama bréfitara frá 1908–1980, um 82.000 orð; frá hinum tveim 39.000 og 11.000 orð, alls yfir 130.000 orð.

Eldri textar, bréf og upptökur sem var safnað saman:

- Viðtöl Hallfreðar Arnar og Olgu Maríu (um 1970) og Gísla Sigurðssonar (1980). Alls um 480.000 orð. Upptökurnar hjá SÁM.
- Bréfasöfn Böðvars Guðmundssonar (þrjú bindi, alls um 800.000 orð).
- (Ath. líka 19. aldarbréf (Haraldur Bernh. og Jóhannes Gísli; Ásta Svavars og félagar ...)
- Handrit (leitanlegt pdf) að bókinni *Burt – og meir en bæjarleið*.
- Upptökur Birnu Arnbjörnsdóttur (1986) – og uppskrift á þeim.
- Upptökur Kristínar Jóh. (2000+) – ekki allt uppskrifað.
- Upptökur frá RÚV – þær elstu frá 1946. Ekki uppskrifað.

Nánnar um setningafræðilegu prófin:

- frumlagsfall, andlagsfall
- V2/V3 (hann **fer alltaf/alltaf fer**; í gær **hún fór/fór hún ...**)
- viðtengingarháttur (þótt hann **hafi/hefur**, segir að hann **er/sé ...**)
- afturbeygð fornöfn (konan greiddi **sér/sjálfri sér ...**)
- langdræg afturbeyging (strákurinn segir að stelpa hafi lamið **sig/hann ...**)
- samræmi í tölu og kyni (þær voru **fljótar/fljót**, þeir eru **sætir/sætar/sæt ...**)
- andlagsstökk (þau drukku **bjórinna ekki/ekki bjórinna**, hún keyrir hann **sjaldan/sjaldan hann ...**)
- nýja ópersónulega setningagerðin

Á sunnudögum er gaman.

Þá ☐ **er alltaf bakað** pönnukökur
☐ **eru alltaf bakaðar**

Varðveitt gögn m.a. þessi:

- Ítarlegar persónulegar upplýsingar um þátttakendur (aldur, dvalarstað, menntun, starf ... **örvhentur** ...).
- Upptökur (MP3) viðtala og froskasögunnar (125 íslenskumælandi).
- Uppskriftir viðtalanna (Transcriberskrár og textaskrár) – í allt kannski um 200.000 orð (eftir að steypa þeim saman).
- Úrvinnslublöðin úr málfræðilegu könnununum.
- SPSS-skrár með úrvinnslu úr ýmsum málfræðikönnunum (framburður, setningagerð, skilningur flókinna setninga ...). Þó er ekki búið að slá allt inn í tölfræðiforrit.

Sýnishorn af textaskrá:

HÞ: já # þetta er sem sagt Dilla Narfason hérna númer tuttugu og sjö og hvað sagðir þú? þú varst skírð

G27Dilla: ég var skírð ee Sigurlínan Ágústa og í höfuðið á ömmu sem að sagði "við köllum hana Dillu"

HÞ: jájá afhverju heldur þú að hún hafi gert það?

G27Dilla: ég bara veit það ekki og svo fór það að að allir kalla mig Dillu og ee # á skólanum líka og alls staðar svo það kom svo að ég var ee hætt vinnunni og ee sett nafnið inn til að vera á stjórninni hérna í Gimli og ee ég var svo leið af þessu að vera Sigurlína á- Ágústa eða Sigurlína en alltaf kölluð Dilla svo ég fór til þess að setja þetta rétt löglega svo nú er ég bara Dilla

HÞ: þekkir þú einhverja aðra sem heitir Dilla?

G27Dilla: ég hef mætt ee bara ein eina konu hérna hún á í Winnipeg já bara ein eina og ég ég er viss að það er ekki mikið +[pron=flmi>e] af þeim á Íslandi

Dilla, frh. (froskasagan):

G27Dilla: well +[lang=English] ee ## þar er drengur sem að hefur hund og ee hundurinn er að líta í ee # í ee # nú [er] ég búin að gleyma þetta

HÞ: já það er einhver svona kruk- kruk- krukka eða

G27Dilla: krukka eða eitthvað svolleiðis en það er úr úr glasi því að það hlýtur að vera því að ég get séð ee þorsk þarna og ha- em mér finnst að drengurinn er að hafa gaman af þessu en ha- hann á víst að vera í rúminu

HÞ: já er komið kvöld?

G27Dilla: já ha- hann er búinn að taka af sér ee hann er í kominn í næ- náttföt og ee rúmið er þarna að bíða eftir honum

HÞ: já svo bara á næstu

G27Dilla: [hlátur] já þetta # það er líklegast hann sem er að sofa hérna í rúminu og og hundurinn upp á rúminu líka og þorskurinn er búinn að koma sér úr krukuna já og ég sé túlnið og það líklegast er um nóttutíma og svo komum við um mor- um morgunn og ee hann er bara alveg hissa að þorskurinn er farinn # þessi drengur og hundurinn kannski líka því að hann er upp þarna á rúminu

Dæmi um birtingar og úrvinnslu (auk ráðstefnufyrirlestra):

- Greinasafnið *Sigurtunga* (2018): 8 greinar um málfræðileg efni þar.
- Greinar í ýmsum tímaritum (*Íslensku máli, Journal of Language Contact ...*) og greinasöfnum (*Germanic Heritage Languages in North America, Moribund Germanic Heritage Languages in North America, Tilbrigðabók III ...*).
- Námsritgerðir: BA-ritgerð Salbjargar Óskarsdóttur (2008), MA-ritgerð Elmu Óladóttur (2013), MA-ritgerð Sigríðar Mjallar Björnsdóttur (2014), MA-ritgerð Irisar Nowenstein (2014), MA-ritgerð Katrínar Maríu Víðisdóttur (2016)

Staðan – og framtíðin

Einfaldað yfirlit yfir gagnasöfnin:

Rannsókn	Hljóð- skrár	Uppskriftir viðtala	Bréfasöfn	Textar	SPSS-skrár	Gögn nafnlaus
RÍN	x				x	+/-
Ísl. tilbrigðaverkefnið					x	+
Færeyska I (Samanb. eyjamála)				x		
Færeyska II (Tilbrigðaverkefnið)					x	+/-
RAUN - hljóðkerfi	x				x	+
RAUN - setningagerð					x	+
Vesturíslenska	x	x	x	x	x	+/-

Hvað gerum við nú?